

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 1959, sp. zn. Cz 581/58

Číslo: 35/1959

Právní věta:

Uplatnenie triedneho hľadiska pri použití mimoriadneho zmierňovacieho práva (§ 358 obč. zák., §§ 7, 10 zák. č. 71/1958 Zb.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.01.1959

Spisová značka: Cz 581/58

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Náhrada škody - způsobené zaměstnancem, Smlouva pracovní - náhrada škody, Třídní hledisko

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Ludový súd v Košiciach uznal žalovaných V. K., vedúceho predajne žalujúceho národného podniku v Košiciach a V. B., predavačku tejto predajne, povinnými zaplatiť žalujúcemu podniku rukou spoločnou a nerozdielnou sumu 11.251,13 Kčs s prísl. z titulu manka spôsobeného úmyselným rozkrádaním, pre ktoré boli oba žalovaní právoplatne trestne odsúdení pre trestný čin podľa § 245 ods. 1 písm. b) tr. zák. Žalovaný V. K. sm bol vedľa toho uznaný povinným na zaplatenie ďalšej sumy 1000 Kčs z titulu manka, ktoré spôsobil žalovanému podniku z nedbalosti; manko vo výške 1934 Kčs totiž znížil súd za použitia ust. § 358 obč. zák. na 1000 Kčs.

Rozsudok ľudového súdu sa stal právoplatným.

Najvyšší súd rozhodol na sťažnosť pre porušenie zákona podanú predsedom Najvyššieho súdu, že rozhodnutím ľudového súdu bol porušený zákon.

Odôvodnenie:

V ustanoveniach § 1 ods. 2, §§ 59, 88 ods. 1 a 93 o. s. p. je vyjadrená vedúca zásada občianskeho súdneho poriadku, zásada materiálnej pravdy, ktorá ukladá súdom zistenie skutočného stavu veci. Zásada materiálnej pravdy sa výrazne uplatňuje vzhľadom na závažnosť veci v konaní o zaplatenie manka a ukladá súdu starostlivo zistiť nie len príčinu škody a tým jej čeliť, ale aj zistiť, či nebola škoda spôsobená tiež zavinením žalobcu, v ktorom prípade nesie škodu žalobca pomerne podľa § 348

obč. zák. – a či sú dané podmienky pre použitie sudcovského zmiernovacieho práva podľa § 358 obč. zák. Okolnosti týkajúce sa spoluviny aj zmiernenia náhrady musia byť vyšetrené z povinnosti úradnej.

Pre dôsledné uplatnenie zásady materiálnej pravdy je na mieste, aby súd zisťoval aj skutočnosti potrebné pre politicky správne určenie triednej povahy veci (porov. smernice pléna Najvyššieho súdu č. Pls 4/58) a aby tiež starostlivo zhodnotil výsledky dokazovania vykonaného v tomto smere (§ 93 o. s. p.), vedený súc zásadami socialistickej spoločenskej morálky a socialistickeho právneho vedomia. Triednu stránku veci, ktorá je vždy súčasťou skutočného stavu veci, bolo potrebné skúmať v konkrétnej veci tým skôr, keď aj ustanovenie hmotného práva, ktorého súd použil (§ 358 obč. zák.) obsahuje v dôvodovej zpráve smernice ukládajúce súdu povinnosť „používajúc triedne meradlo prispôbiť svoje rozhodnutie čo najlepšie zvláštnostiam prípadu a rozhodovať tak podľa potrieb života.“

Predpokladom použiteľnosti zmiernovacieho práva je to, aby išlo o prípad hodný osobitného zreteľa. Prípad zodpovednosti za škodu môže sa stať prípadom hodným osobitného zreteľa pre rozmanité okolnosti, ktoré má uvážiť súd a ktoré môže vziať do ohľadu pri úvahe, či sa má náhrada škody primerane znížiť. Okolnosti, ktoré sa môžu vziať na zreteľ, zákon nevypočítava, uvádza však niektoré typické okolnosti ako príklad. Tymi okolnosťami sa má súd riadiť nie len pri úvahe, v akej miere použije zmiernovacieho práva, ale tiež pri úvahe, či zmiernovacieho práva vôbec použije.

Sú to tieto okolnosti:

Predovšetkým pomery strán, čím sa zrejme rozumie – ako vysvitá z dôvodovej zprávy – aj triedna príslušnosť strán. V konkrétnej veci v otázke triednej príslušnosti žalovaného V. K. oprel súd svoj záver o zavinení škody v sume 11.251,13 Kčs o právoplatný odsudzujúci trestný rozsudok, pričom zdôraznil, že väčšiu mieru zavinenia zhladáva u žalovaného V. K., ktorý po 10 rokov viedol svojej manželke ako samostatný vedúci jej hostinec a nemohol sa pri svojom kapitalistickom zameraní zmieriť s tým, že zisk z predajne žalovaného národného podniku, ktorú viedol, nepatrí do jeho vlastného vrecka, ale do národného majetku patriaceho všetkým pracujúcim. Toto zistenie však, ktoré právom triedne staví žalovaného V. K. do pozície vykorisťovateľa, súd nehodnotil podľa § 93 o. s. p. pri použití ustanovenia § 358 obč. zák.; naopak napriek tomuto zisteniu odôvodňuje súd použitie ustanovenia § 358 obč. zák. tým, že žalovaný pracuje ako robotník, beztoho, že by vzal do úvahy, že žalovaný napriek svojmu terajšiemu robotníckemu zamestnaniu nestratil charakter vykorisťovateľa, ktorý prejavil tiež bezočivým pomerom ku zverenému národnému majetku.

Ďalej súd musí vziať do ohľadu význam škody a jej náhrady pre strany. Tu ide najmä o to, aby sa zistilo, aký sociálny význam má náhrada pre poškodeného a aký význam má pre škodcu, ako je pre neho bez zmiernenia únosná. V konkrétnej veci súd berie do úvahy len zreteľ hovoriaci v prospech škodcu a celkom pomíňa ohľad na poškodeného, ačkoľvek ide o právnickú sobou socialistickú, ktorej zákon poskytuje zvláštnu ochranu (§ 21 obč. zák.).

Ďalej možno prizerať k osobným vlastnostiam škodcu. Tieto vlastnosti majú odôvodniť zmiernenia náhrady škody v prospech škodcu, ktorý sa dopustil poškodenia výnimočne, príležitostnou neopatrnosťou. Neodôvodňuje pravdaže zmiernenie náhrady takému škodcovi, ktorý je notoricky nedbanlivý a – ako je tomu v konkrétnom prípade – v čase od 21. júla 1954 do 5. januára 1955 spôsobil úmyselne manko v značnej výške, pre ktoré bol aj trestne odsúdený a pre ktorého z hľadiska jeho osobných povahových vlastností je typické to, že – ako plyní zo žaloby – svojvoľne sa stravoval bez odvedenia protihodnoty z obchodného tovaru žalovaného národného podniku, a to aj so svojou predavačkou, s ktorou si zariadil spoločnú domácnosť pri predajni, a ďalej a to, že predražoval tovar a okrádal tak spotrebiteľov, že sa nestaral o riadne uskladnenie tovaru, takže tento sa skazil a že po zistení manka a úradnom uzavrení predajne úmyselne vypnul elektrickchladničku a tak úmyselne zapríčinil zkazenie mäsných výrobkov v pomerne značnej hodnote (porov. reviznú zprávu).

Konečne zmiernenie náhrady možno vykonať aj s ohľadom na povahu a mieru zavinenia. Tým sa zrejme rozumejú ohľady na rozličné stupne nedbanlivosti od vedomej nedbanlivosti až k nedbanlivosti najnižšieho stupňa, z ktorej pravdaže môže vzniknúť socialistickému subjektu nesmierna škoda. V súdnej veci ani toto hľadisko by neodôvodnilo použitie zmierňovacieho práva, keď súd sám v svojom rozhodnutí prisudzuje žalovanému V. K. prevažnú mieru zavinenia na značnom úmyselnom rozkrádaní majetku v socialistickom vlastníctve.

Z hore uvedeného plynie, že podmienky zníženia náhrady škody podľa § 358 obč. zák. dané nie sú a že použitie tohto ustanovenia malo za následok príkrostiti a nezrovnalosti, tento raz postihujúce poškodenú socialistickú právnickú osobu. Takto uskutočnené použitie zmierňovacieho práva celkom opomenulo tiež výchovnú stránku povinnosti k náhrade škody a mohlo by viesť v svojich dôsledkoch k ľahkomyselnému a nezodpovednému plneniu povinností, z porušenia ktorých škoda vzišla, a tým aj k zvýšeniu nebezpečenstva pre národný majetok, zverený pracovníkom v socialistickom obchode.

Porušil teda svojím rozhodnutím v napadnutej časti zákon v ustanoveniach §§ 358 a 21 obč. zák. Bude vecou súdu, aby podmienky zníženia náhrady škody posúdil už podľa ustanovení §§ 7, 10 zák. č. 71/1958 Zb. (§ 19 cit. zák.), pravdaže podľa zásad vyššie uvedených, nakoľko ustanovenie § 7 (§ 10) zák. č. 71/1958 Zb. je len špeciálnym prevedením a zpresnením zásady ustanovenia § 358 obč. zák.